

Veronika Smutná¹⁾

Co s načatým studiem aneb konec studijních oborů v Čechách

(pohled druhý)

Část první: povinnost vysoké školy zajistit studentům možnost pokračovat ve studiu

Úvod

V září 2016 nabyl účinnosti zákon č. 137/2016 Sb., který novelizoval zákon o vysokých školách²⁾; od roku 1998, kdy byl přijat, zatím nejvýznamněji. Přinesl celou řadu dílčích změn a také několik podstatných. Nejzásadnější z nich je bezesporu nový koncept zajišťování kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností. Jeho součástí je částečné přenesení dosavadní odpovědnosti státu za kvalitu vysokoškolského vzdělávání na vysoké školy a s ním související otevření prostoru pro vnitřní dohled nad zajišťováním kvality vzdělávací činnosti navázaný na institucionální akreditaci.

Se změnou koncepce a s ní souvisejícím posílením role vysoké školy vůči jejím fakultám se bez pochyby otevřel prostor k větší restrukturalizaci nabídky studijních programů. Patrně méně cíleně, avšak o to důrazněji se tentýž prostor nejspíš zároveň uzavřel pro možnost ve stávající nabídce studijních programů v nezměněné podobě pokračovat. Předkladatel novely tak učinil vcelku nenápadným a nutno říci, že explicitně neodůvodněným³⁾, vypuštěním studijního oboru jakožto součástí studijního programu doprovozeného zavedením jeho nových součástí. Lze se jen domnívat, co přesně

¹⁾ JUDr. Veronika Smutná (dříve Kudrová), Ph.D. působí jako odborná asistentka na Katedře správní vědy a správního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Dlouhodobě se zaměřuje na právo vysokých škol. Kontakt: veronikasmutna9@gmail.com.

²⁾ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).

³⁾ Srov. zvláštní část důvodové zprávy k návrhu zákona č. 137/2016 Sb. v rozsahu odůvodnění k bodům 130 až 137 [k § 44 a 44a] a k bodům 221 až 242 [k § 78 až 82a], popř. k článku II – Přechodná ustanovení k novele zákona o vysokých školách. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Sněmovní tisk č. 464: návrh zákona, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Poslanecká sněmovna: 2015 [online]. Dostupné z www.psp.cz. [Zobrazeno 2018-03-06].

ho k vypuštění členění studijních programů na studijní obory vedlo, možná právě skutečnost, že s pojmy „studijní program“ a „studijní obor“ zákon o vysokých školách dosud zacházel poměrně promiskuitně⁴⁾.

Lze polemizovat s tím, zda bylo upuštění od členění studijních programů na studijní obory důvodné, méně však již s tím, zda bylo legislativně dobře provedené. Zdá se, že nebylo. Zákonodárce sice uvážil, že změna koncepce zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání doprovázená mimo jiné vznikem zcela nového národního regulátora, Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství (dále „Národní akreditační úřad“), bude vyžadovat určité přechodné období, během něhož vysoké školy nebudou nuceny žádat o nové akreditace, méně však již domyslel, že 3 roky pro automatické prodloužení akreditace studijních programů členících se na studijní obory, bez jisté možnosti dalšího prodloužení, nemůže v žádném případě stačit pro dostudování všech studentů v daných studijních programech zapsaných. To, že se přitom nebude jednat jen o desítky či stovky studentů, muselo být zřejmé.

Snad všechny české vysoké školy se tak v polovině dubna 2016, kdy jim skončila reálná možnost⁵⁾ získat prodloužení akreditace studijního programu členícího se na studijní obory o standardních 8 let⁶⁾, náhle ocitly v pozici poskytovatelů vysokoškolského vzdělání, kteří nedokáží části svých stávajících studentů zajistit úspěšné ukončení studia ve studijním programu, do něhož se před nedávnem zapsali či se v následujících měsících teprve zamýšleli zapsat. Vzhledem k okolnostem⁷⁾ bylo navíc zřejmé, že do studijních programů s blížícím se termínem zániku akreditace budou muset přijímat i v letech dalších.

⁴⁾ Srov. např. ustanovení § 49 odst. 1 zákona o vysokých školách ve znění před 1. 9. 2016, které vysoké škole umožňovalo stanovit podmínky pro přijetí týkající se příbuznosti studijních oborů, respektující, že skutečnou základní jednotkou odlišující od sebe jednotlivá studia byl studijní obor, a odst. 5 téhož ustanovení, který i ve znění před 1. 9. 2016 vysoké škole ukládal povinnost včasné zveřejnit nejvyšší počet studentů přijímaných ke studiu v příslušném studijním programu.

⁵⁾ Krátce po schválení novely Akreditační komise zveřejnila na svých webových stránkách následující upozornění: „Vzhledem k tomu, že zákon o vysokých školách stanovuje Akreditační komisi 120 denní lhůtu pro posouzení žádosti o akreditaci, bude možné na tomto zasedání stihnout posoudit a projednat žádosti doručené sekretariátu Akreditační komise nejpozději do 15. dubna 2016.“ Akreditační komise: Upozornění k ukončení činnosti Akreditační komise a překládání žádostí o akreditaci. Dostupné z <https://www.akreditacnikomise.cz/cs/> [cit. 2018-02-10] K tomu lze dále doplnit, že řízení, která nebyla k 31. 8. 2016 pravomocně ukončena, byla postupně Národním akreditačním úřadem zastavena. Srov. Národní akreditační úřad: Rozhodnutí NAÚ. Dostupné z <https://www.nauvs.cz/index.php/cs/rozhodnuti-nau> [ověřeno 2018-02-09].

⁶⁾ Navzdory maximální zákonné délce 10 let Akreditační komise zpravidla udělovala souhlasné stanovisko pro prodloužení studijních programů, při jejichž uskutečňování neshledala nedostatky, pouze na 8 let; na 10 let zpravidla toliko pro studijní programy s délkou studia převyšující 5 let.

⁷⁾ S účinností novely nejen, že došlo k přechodu dosavadní „akreditační agendy“ na zřízení Národní akreditační úřad, změnu naznačovala též procedura rozhodování o akreditacích a částečně též hmotněprávní pravidla. Zejména však vznikl zcela nový institut

Z výše uvedeného je zřejmé, že situace není ideální a beze sporu si zaslouží pozornost. Analyzovat povinnosti vysokých škol, které z naznačené legislativní situace vyplynuly, je úkolem i tohoto a navazujícího článku. Jejich společným cílem je nastínit možnosti dalšího postupu vysokých škol, a to ve dvou rovinách. V první části úvah o tématu je předmětem zkoumání, jaký je obsah a rozsah povinnosti vysoké školy zajistit studentům v případě zániku akreditace studijního programu možnost dostudování, navazující část s podtitulem „realizace pokračování ve studiu“, pro celkovou rozsáhlost problematiky uvedená jako samostatný článek, se zaměřuje na to, jaký je či naopak není právně možný postup pro její realizaci.

Klíčovým východiskem pro vyjádřené úvahy je chápání vysoké školy jako subjektu sloužícího veřejným potřebám, jehož povinností je dbát na veřejný zájem. Ve vztahu ke studentům, jejichž studijní program členěný na studijní obor zanikne před tím, než studium v něm ukončí, je bez pochyby ve veřejném zájmu zajistit, aby tím byli co nejméně dotčeni; navíc „produkce“ absolventů v přiměřeném čase je jistě v zájmu celé společnosti⁸⁾. Na stranu druhou i naplňování veřejného zájmu určitou činností má své limity, například nesmí být zjevně nevhodné – ohrožující zdroje pro plnění jiných veřejnosprávních úkolů. Též tato skutečnost bude při hledání některých odpovědí zohledněna.

Autorka si je vědoma, že se dopouští úvah, které jsou diskusní, a nemusí proto být všeobecně přijímány. Přesto považuje za důležité je učinit, a to i v naději, že tím vyvolá navazující odbornou diskuzi s potenciálem přispět ke smysluplné aplikaci zákona o vysokých školách v praxi či tím poskytne vysokým školám alespoň dílčí teoretické zázemí pro některé postupy, které budou v brzké době nuceny učinit. Vzhledem k tomu, že téma je velmi specifické a relativně nové, nemohla se autorka při svých úvahách opřít o závěry jiných autorů k této problematice, pokusila se tedy vystačit, až na výjimky, s analýzou právní úpravy obsažené v zákoně o vysokých školách, doplněnou o dílčí poznatky z praxe.

institucionální akreditace, pro jehož využití bylo nezbytné vytvořit podmínky jak v rámci Národního akreditačního úřadu, tak hlavně na vysokých školách. I pokud by Národní akreditační úřad dokázal rozhodovat o akreditacích ode dne svého vzniku, což nebylo technicky možné, k podání nových žádostí nemohly být tak rychle připraveny vysoké školy samotné, neb jim novela uložila řadu jiných povinností, jejichž nejnepříjemnější implementace řadě z nich trvala celý nejbližší rok. Nadto je zřejmé, že změny iniciované novelou, bylo na straně vysokých škol třeba chápat jako příležitost k inovaci a nikoli na ně reagovat bezhlavými žádostmi o akreditace bez hlubší vnitřní diskuze. V tomto kontextu je přijímání uchazečů do studijních programů s blížícím se zánikem akreditace třeba považovat za zcela legitimní.

⁸⁾ Podrobněji k významu studia a jeho žádoucím průběhům srov. KUDROVÁ, V. *Hmotněprávní aspekty poplatkové povinnosti studentů veřejných vysokých škol*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Scientia. ISBN 978-80-210-7706-5, s. 72 a násl.

Úvahy o nemožnosti prodloužení akreditace studijního programu členěného na studijní obor(y)

Zákon č. 137/2016 Sb. (dále jen „novela“) k 1. 9. 2016 zrušil dosavadní členění studijních programů na studijní obor(y), čímž mimo jiné zapověděl možnost vzniku takto členěných studijních programů do budoucna, alespoň na úrovni všeobecně závazných účinků⁹⁾. Postavení dosavadních studijních programů členěných na studijní obor(y) by mohlo být nejisté, pokud by ho (v bodě 3) výslovně neupravila přechodná ustanovení novely; to se však stalo, a to následovně: *„Akreditované studijní programy, které uskutečňují vysoké školy podle dosavadních právních předpisů k poslednímu dni přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se dnem nabytí účinnosti tohoto zákona stávají studijními programy akreditovanými podle zákona č. 111/1998 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, a jsou akreditovány na stanovenou dobu, nejméně však na dobu 3 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona; po tuto dobu zůstává zachováno i dosavadní členění těchto studijních programů na studijní obory.“*

Z citovaného textu lze dovodit některé záměry zákonodárce vztahující se ke studijním oborům. Jednak je to obecný záměr zachovat vysoké školy právo uskutečňovat studijní program v podobě, v jaké byl akreditován, tedy i jako studijní program členěný na studijní obor(y), a to po dobu, pro níž byl akreditován¹⁰⁾. Zároveň však i záměr poskytnout vysokým školám, ale též Národnímu akreditačnímu úřadu, přiměřenou dobu, nejméně tříletou, na přizpůsobení se novým požadavkům na studijní programy, včetně přizpůsobení se zániku zákonného členění studijních programů na studijní obor(y) a s ním souvisejícímu zániku studijních programů samotných.

Je žádoucí uvést, že zákaz členění studijního programu na studijní obor(y) (s vnějšími účinky) v novele, resp. novelizovaném zákoně o vysokých školách, explicitně vyjádřen není. Přesto je třeba soudit, že změnu je nezbytné tímto způsobem chápat. Vyjít lze již z ústavní maximy spočívající v pozitivním vymezení výkonu veřejné moci zákonem, jakkoli může být sporné, zda je vnitřní členění studijního programu skutečně vrchnostenským výkonem veřejné správy, na který uvedená maxima dopadá. Opomenout však nelze zjevný záměr zákonodárce pojem „studijní obor“ ve významu danému mu před novelou ze zákona vypustit, resp. jemu odpovídající záměr studijní

⁹⁾ Lze mít za to, že vysokým školám nic nebrání označovat pro vnitřní potřebu dílčí části studijních programů nejrůznějšími názvy, tedy patrně i jako studijní obory. Nelze však předpokládat, že tato vnitřní označení budou uznána i navenek, například ve formě rozhodnutí o akreditaci, a tím jim bude vytvořen předpoklad pro přiznání vnějších účinků, například v podobě splnění kvalifikačních předpokladů pro tzv. regulovaná povolání absolvováním „studijních oborů“.

¹⁰⁾ Akreditace studijního programu byla před nabytím účinnosti novely udělována zpravidla nejvýše na dobu 8 let. Studijní programy však nebyly akreditovány jednotně, což znamenalo, že k 31. 8. 2016 existovaly na vysokých školách studijní programy s akreditací udělenou do roku 2024, stejně jako studijní programy s akreditací udělenou pouze do roku 2016.

program na studijní obor(y) dále nečlenit¹¹⁾. Tomu ostatně odpovídá i způsob řešení přechodného období, jak byl popsán výše. Konzistentní je navíc i další bod přechodných ustanovení, který konstruuje fikci splnění požadavků na odbornou způsobilost pro výkon povolání nebo činností vázaných dle zvláštních předpisů na absolvování studia určitého studijního oboru, absolvováním příslušného studijního programu nečleněného na studijní obory¹²⁾.

Odmítnout je zřejmě třeba také případné úvahy o možnosti „pouhého“ prodloužení akreditace studijních programů členěných na studijní programy při zjevném zapovězení vzniku nových studijních programů členěných na studijní obory (s vnějšími účinky). Jistě nelze s ohledem na argument racionálního zákonodárce předpokládat, že by přistoupil ke zrušení způsobu uskutečňování studijních programů členících se na studijní obor(y) jen pro nově vzniklé studijní programy, zatímco dosavadním studijním programům by díky možnosti relativně nelimitovaného prodlužování platnosti akreditace¹³⁾ umožnil časově neomezené pokračování ve členění na studijní obor(y).

Taková situace by jednak popřela zásadu materiální rovnosti (mezi nově vznikajícími studijními programy a těmi, které existovaly ke dni účinnosti novely), a též způsobila převažující neúčinnost přijaté změny v praxi. Konečně by mohla být důvodem ke konzervaci stávajících studijních programů, neboť

¹¹⁾ Nejzřetelnějším důkazem je vypuštění dosavadního § 44 odst. 1 písm. b) zákona o vysokých školách, ve znění před novelou, znějícího: „b) členění studijního programu na studijní obory, jejich charakteristika a jejich kombinace, jakož i stanovení profilu absolventa příslušných studijních oborů.“

¹²⁾ Srov. bod 4. přechodných ustanovení: „Stanoví-li dosavadní právní předpisy, upravující odbornou způsobilost pro výkon povolání nebo činnosti, požadavky týkající se studia nebo absolvování studia určitého studijního oboru nebo určitého studijního oboru určitého studijního programu, považují se tyto požadavky za splněné, i pokud odpovídající studium bylo uskutečňováno nebo absolvováno v rámci příslušného nového studijního programu akreditovaného nebo uskutečňovaného podle zákona č. 111/1998 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, nečleněného na studijní obory.“

¹³⁾ Z ustanovení § 80 odst. 1 písm. b) zákona o vysokých školách sice plyne záměr umožnit akreditaci studijního programu „na dostudování“, jeho účelem je však patrně snaha navázat na důvodnou praxi dřívější Akreditační komise vydávající souhlasná stanoviska s uskutečňováním „problematického“ studijního programu toliko na poměrně krátké období, *nota bene* v kontextu nového zakotvení nároku na udělení akreditace na dobu 10 let, spíše než rozporovat záměr zákonodárce členění studijních programů na studijní obory udržovat i poté, co „nastavil“ odlišné standardy pro posuzování žádostí, které nově, analogicky též nově prodloužené, studijní programy musí po 1. 9. 2016 splňovat. Další nejasnosti může přinést výklad pojmu „na dostudování“, a to i s ohledem na studenty mající z titulu ustanovení § 54 odst. 2 a 3 právo na relativně neomezené přerušování studia, v jehož důsledku může být jejich dostudování citelně oddáleno. Konečně je otázkou, zda by bylo možné legálně vynutit, aby vysoká škola do studijního programu určeného toliko „na dostudování“, nepřijímala další studenty, když uplatnění nápravného opatření spočívajícího v omezení akreditace (§ 86 odst. 2 písm. a) zákona o vysokých školách) zákon váže právě na zjištění závažných nedostatků při uskutečňování studijního programu.

prodloužení jejich akreditace by jistě bylo možné jen v případě, že by při jejich uskutečňování byly realizovány nanejvýš drobné změny. To samotné by bylo v rozporu se skutečností, že vysokoškolská vzdělávací činnost se z podstaty věci musí vyvíjet podobně jako se vyvíjí vědní obory, v nichž se uskutečňuje, a též s jedním z klíčových záměrů novely změny ve vzdělávací činnosti vysokých škol iniciovat.

Pominout navíc nelze ani skutečnost, že novela zakotvila (v § 44 zákona o vysokých školách) pro studijní programy uskutečňované na základě oprávnění získaného od 1. 9. 2016 nové obligatorní součásti, resp. jejich vlastnosti, kterými by dosavadní studijní programy na základě pouhého „prodloužení“ vymezeny nebyly. Je také nejisté, zda by dosavadní studijní programy bez změn, které by z nich činily nové studijní programy, nezpůsobilé k pouhému prodloužení, obstály při posuzování naplnění standardů pro akreditace zakotvených vládním nařízením¹⁴⁾. Konečně je třeba uvážit i nedávnou praxi stanovisek Akreditační komise, jejímž výstupem se staly studijní obory s různou dobou akreditace spadající do jednoho studijního programu, což by mohlo přinejmenším zavdat důvod k pochybnostem o tom, na jak dlouhou dobu je tedy jejich společný studijní program akreditován. V tomto kontextu se pak jeví jako méně závažné, že by oprávnění (vnější akreditace) udělené před 1. 9. 2016 orgánem státu přirozeně nemohlo být prodlouženo orgánem vysoké školy v rámci institucionální akreditace (jakožto vnitřní akreditace), což by zjevně oddálilo jeden z úkolů zavedení institucionální akreditace spočívající v „odbřemenění“ státnímu mechanismu posuzování jednotlivých studijních programů všech vysokých škol.

Na základě výše uvedeného autorka soudí, že pro prodloužení akreditace studijních programů členěných na studijní obor(y), což by při respektování předchozí právní úpravy mělo zahrnovat všechny akreditované k 31. 8. 2016¹⁵⁾, není *de lege lata* prostor, a ani s ohledem na praxi se to nejeví jako jednoznačně žádoucí a bezproblémové.

Dopad zániku akreditace na studenty

Z nemožnosti prodloužit platnost akreditace dosavadních (akreditovaných k 31. 8. 2016) studijních programů členěných na studijní obory jednoznačně plyne jejich postupný zánik. Vzhledem k výše citovanému přechodnému ustanovení a ustanovení § 80 odst. 1 zákona o vysokých školách ve znění

¹⁴⁾ Nařízení vlády č. 274/2016 Sb., o standardech pro akreditace ve vysokém školství (dále též jen „nařízení o standardech“).

¹⁵⁾ Srov. ustanovení § 44 odst. 2 písm. b) zákona o vysokých školách, jako i některá další ustanovení téhož zákona, ve znění před novelou. Z žádného z nich neplyne, že by členění na studijní obor(y) bylo fakultativní. Tento závěr nepopírá ani veřejně přístupný přehled studijních programů vedený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Srov. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Akreditované studijní programy vysokých škol. Dostupné z <https://aspvs.isacc.msmt.cz/> [přístup 2018-03-07].

účinném před novelou (*Akreditace studijního programu se uděluje na dobu nejvýše deseti let, počítanou ode dne právní moci rozhodnutí*), je zřejmé, že rozhodné období, v němž budou zanikat studijní programy členěné na studijní obory, začne 1. 9. 2019 a skončí nejpozději 1. 9. 2026; ve skutečnosti však již 1. 5. 2025¹⁶⁾. Dle informací o studijních programech dostupných prostřednictvím aplikace zpřístupněné Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy přitom dne 1. 9. 2019 skončí platnost přibližně dvěma pětinám z nich¹⁷⁾.

Pro posledně zmíněné studijní programy, které se vztahují ke studiím se standardní dobou studia delší než 3 roky, navíc platí, že v okamžiku, kdy novela nabyla platnosti (2. 5. 2016), přijímaly vysoké školy ke studiu do nich uchazeče, kteří v důsledku zániku akreditace nebudou moci ani při dodržení standardní doby studia dokončit studium ve studijním programu, do něhož byli přijati. Vzhledem k intelektuální, organizační, ale též administrativní, náročnosti získání oprávnění uskutečňovat nový studijní program v době blízké po novelizaci zákona o vysokých školách, je zřejmé, že uvedené velmi pravděpodobně dopadne i na mnohé studijní programy s kratší standardní dobou studia nebo s delší dobou platnosti akreditace.

Popsanou situaci, tedy to, že vysoké školy po 1. 9. 2016 přijímaly, a patrně stále přijímají, ke studiu uchazeče, kteří nebudou moci dokončit své studium ve studijním programu, do něhož byli (či teprve budou) přijati, resp. se zapsali (zapiší se), lze ve vztahu k nim považovat za legitimní¹⁸⁾. Jednak proto, že jak bylo popsáno, tříleté „ochranné“ období některým studijním programům (se standardní dobou studia vyšší než 3 roky) nemůže dostačovat z podstaty věci, a dále proto, že ani ostatním nemohlo poskytnout dostatečný prostor z důvodu mimořádně vysokých časových i personálních nároků, které s sebou změna systému zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání přinesla. Navíc tato změna nebyla jediná, s níž se vysoké školy musely v období bezprostředně navazujícím po účinnosti novely vypořádat¹⁹⁾.

Z uvedeného lze soudit, že okolnosti a dopady nutného zániku studijních programů podcenilo zejména Ministerstvo, které novelu připravilo, resp. zákonodárce, který ji v tomto znění schválil. Nic to však nemění na tom,

¹⁶⁾ V roce 2025 skončí akreditace studijním programům všeobecného lékařství na dvou lékařských fakultách, více než 400 akreditací dalších studijních programů skončí v roce 2024. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Akreditované studijní programy vysokých škol. Dostupné z <https://aspvs.isacc.msmt.cz/> [přístup 2018-02-09].

¹⁷⁾ K 1. 9. 2019 zanikne akreditace necelým 3.400 akreditací z necelých 8.800 platných. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Akreditované studijní programy vysokých škol. Dostupné z <https://aspvs.isacc.msmt.cz/> [přístup 2018-02-09].

¹⁸⁾ K tomu srov. též pozn. č. 7.

¹⁹⁾ Pro stručný nástin nároků na vysoké školy srov. Konference novela zákona o vysokých školách: Loňský ročník: Pozvánka: Pár slov k novele. Dostupné z <http://novelazvs.law.muni.cz/content/cs/lonsky-rocnik/pozvanka/> [přístup 2018-02-10], popř. též Novela zákona o vysokých školách: rok poté: Pozvánka: Pár slov k novele, její implementaci a k druhému ročníku konference. Dostupné z <http://novelazvs.law.muni.cz/content/cs/pozvanka/> [přístup 2018-02-10].

že jsou to vysoké školy, které musí nalézt adekvátní řešení, které co nejméně poškodí studenty a naplní tak veřejný zájem na dokončení jejich vzdělání. Ostatně zákon o vysokých školách jim pro případ zániku akreditace studijního programu ukládá „postarat se o studenty“, kteří jsou tím postižení. Přesněji (dle § 80 odst. 5 zákona o vysokých školách) platí, že pokud zanikne studijnímu programu akreditace²⁰⁾ „Vysoká škola zajistí studentům možnost pokračovat ve studiu stejného nebo obdobného studijního programu na téže nebo jiné vysoké škole.“ Obsah této povinnosti bude předmětem dalších úvah.

Povinnost vysoké školy zajistit studentům možnost pokračovat ve studiu

Vysoká škola je ze zákona povinna zajistit studentům, jejichž studijní program „zanikl“, možnost pokračovat ve studiu *stejného nebo obdobného* studijního programu na *téže nebo jiné vysoké škole*. Při respektování znění zákona přichází v úvahu několik variant studijního programu, v němž by studentovi byla zajištěna možnost pokračovat.

1. Stejný studijní program realizovaný vysokou školou samotnou

Tato možnost přichází v úvahu za předpokladu, že vysoká škola realizuje studijní program, který je „stejný“ jako studijní program, který zanikl. Pojem „stejný“ je přitom třeba chápat shovívavě, neb nelze předpokládat, že by se vysoká škola chovala natolik iracionálně, že by realizovala dva zcela totožné studijní programy (ledaže by měla více stejně zaměřených fakult, nicméně u i nich lze spíše předpokládat dílčí odlišnosti v odborné orientaci či realizaci výuky). Jako pravděpodobnější se jeví, že bude realizovat dva velmi podobné studijní programy, kterým zdání „stejnosti“ zajistí stejný název, jakožto prvotní rozlišující prvek, stejné základní parametry studijního programu, resp. vybrané součásti dle § 44 odst. 2 zákona o vysokých školách (typ, forma studia, standardní doba studia, jazyk uskutečňování studijního programu), a stejné obsahové zaměření studijního programu, tedy zejména profil absolventa studijního programu a výstupy z učení, popř. jim odpovídající profilující předměty a předměty státní závěrečné zkoušky, případně též studijní plán.

Bude-li „stejný“ studijní program, který by mohl umožnit pokračování studentům původního, uskutečňovat stejná fakulta (resp. vysoká škola samotná), bude se patrně jednat o program „mladší“, protože jinak by i on zřejmě skončil v podobném časovém období jako studijní program „původní“. S tím bude velmi pravděpodobně spojeno, že se bude lišit přinejmenším v těch aspektech, do nichž se promítne přirozená evoluce vědního oboru i nových potřeb a metod vzdělávání. Bude-li „stejný“ studijní program, který by mohl umožnit pokračování studentům původního, uskutečňovat jiná fakulta, lze předpokládat, že bude zejména determinován jejím jiným personálním a odborným kontextem.

²⁰⁾ Odnětím akreditace, oznámením vysoké školy o zrušení studijního programu nebo uplynutím doby, na kterou byla akreditace udělena.

V každém případě platí, že i pokud studijní program bude možné při aplikaci výše uvedených kritérií definovat jako „stejný“, zpravidla nebude natolik identický, aby umožnil pokračování v takovém rozsahu, že by student změnu „vůbec nepoznal“. Odlišnosti lze předpokládat zejména ve studijním plánu, tj. ve struktuře a posloupnosti studijních předmětů, dílčí odlišnosti se pak legitimně mohou vyskytnout i v materii shodně nazvaných předmětů. Proto by i pokračování ve „stejném“ studijním programu mělo být ze strany vysoké školy doprovázeno analýzou dílčích odlišností a podle potřeby též případně návodem na jejich řešení, resp. opatřeními umožňujícími minimalizaci komplikací spojených s pokračováním v daném „stejném“ studijním programu²¹⁾.

Podstatnou výhodou pokračování ve „stejném“ studijním programu by navzdory případným odchylkám mělo být relativně nízké množství odlišností umožňující relativně plynulé pokračování ve studiu, a s nimi související dodržení profilu absolventa, jako i základních parametrů studia – tedy v podstatě skutečné pokračování ve studiu původně započatém. Varianta „stejného“ studijního programu uskutečňovaného stejnou vysokou školou, navíc značně zjednodušuje organizační a administrativní realizaci pokračování ve studiu ve formálně jiném studijním programu, jakož i zachovává studijní pravidla, která jsou studentovi známá. I proto ji lze považovat za nejvýhodnější, a to jak pro studenta, tak pro vysokou školu, jejíž studijního programu se zánik týká.

2. Stejný studijní program realizovaný jinou vysokou školou

Patrně existuje teoretická možnost, že by různé vysoké školy realizovaly zcela totožné studijní programy, a to zejména vzhledem ke skutečnosti, že vysoké školství bylo do roku 1990 relativně jednotně řízeno státem²²⁾, pročež v dané době určitou „shodnost“ pravděpodobně vykazovala i výuka totožných studijních programů realizovaných různými vysokými školami. Na stranu druhou od té doby uplynuly již téměř tři desítky let, během nichž došlo k mnohým společenským změnám, a ještě většímu vývoji řady vědních oborů, který bez pochyby i ty shodně nazvané do určité míry vzájemně oddálil; ostatně na jednotlivých vysokých školách povětšinou působí odlišní akademičtí pracovníci, kteří se též nejednotně odborně zaměřují a tím určují i dílčí

²¹⁾ Například ve formě poskytnutí doporučeného studijního plánu pro jednotlivé skupiny studentů či dokonce jednotlivé studenty v rámci objektivního studijního plánu (zahrnujícího všechny předměty) usnadňujícího orientaci v předmětech, které je nově třeba splnit za účelem úspěšného ukončení studia, zařazení „rozdílových předmětů“ umožňujících doplnění znalostí, schopností či dovedností nově hodnocených státní závěrečnou zkouškou nebo citlivého nastavení pre-rekvizit pro zápis jednotlivých studijních předmětů poměřujícího zájem na vhodné posloupnosti vyučované materie se zájmem na přiměřeně progresivním postupu ve studiu a novým studijním plánem, popř. mechanismus udělování individuálních výjimek zohledňujících dosavadní pokrok konkrétního studenta v jeho předchozím studiu.

²²⁾ Srov. zejm. § 21 zákona č. 39/1980 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů, a prováděcí předpisy k tomuto zákonu.

zaměření studijních programů, jejichž realizaci zajišťují. Podmínky pro uskutečňování studijních programů navíc bez pochyby vychází i z institucionálních prostředí jednotlivých vysokých škol.

Přesto lze předpokládat, zejména u oborů vzdělávání, jejichž absolvováním se přímo či nepřímo naplňují podmínky pro přístup k určitému povolání, že i po relativně dlouhé době budou existovat studijní programy, které vůči sobě budou dostatečně „stejně“ ve smyslu výše uvedených kritérií. Z toho lze soudit, že i pokračování ve „stejném“ studijním programu realizovaném jinou vysokou školou, může umožnit studentovi relativně plynulé dokončení původně započatého studia. Samozřejmě s výhradou toho, že v rámci okruhu jiných vysokých škol lze uskutečňování „stejného“ studijního programu předpokládat spíše u těch místně vzdálených²³⁾, s čímž je zpravidla spojeno riziko jiné formy diskontinuity potenciálně významné pro studenta, resp. pro jeho možnost ve studiu ve „stejném“ studijním programu realizovaném jinou vysokou školou vcelku nerušeně pokračovat.

Další komplikace – nad rámec těch, které lze očekávat při realizaci pokračování ve studiu stejnou vysokou školou, pak může pocítit ona přijímající jiná vysoká škola. Mohou souviset například s tím, že pro ni navíc²⁴⁾ bude student novým členem její akademické obce, o němž zatím zpravidla nemá žádné informace, kterého možná přijímá nad rámec optimální kapacity, a v neposlední řadě, za nímž v nejbližším období po jeho přijetí dost možná nepůjdou od původní vysoké školy, jakož ani od studenta samotného²⁵⁾, žádné finanční prostředky. Lze předpokládat, že oč náročnější se bude jevit umožnění pokračování ve studiu pro přijímající vysokou školu, o to složitější bude pro původní vysokou školu uvedeného dosáhnout. Zejména vzhledem k tomu, že zákonné povinnosti vysoké školy zajistit v případě zániku akreditace studijního programu jeho studentům možnost pokračovat ve studiu, neodpovídá povinnost jakékoli jiné vysoké školy ji k tomu poskytnout potřebnou součinnost.

Z uvedeného důvodu se jako schůdnější může jevit – není-li možná varianta první (stejný studijní program realizovaný vysokou školou samotnou), přistoupit k zajištění možnosti pokračovat ve studiu na stejné vysoké škole, avšak v toliko obdobném studijním programu.

²³⁾ Je zřejmé, že podobně zaměřené fakulty, popř. vysoké školy, zpravidla neuskutečňují svou vzdělávací činnost ve vzájemné blízkosti, ale naopak jsou typicky územně „dekoncentrovány“, aby tak mohly lépe pokrýt poptávku po vysokoškolském vzdělávání na větším území České republiky.

²⁴⁾ Nad rámec potřeby přijetí výše nastíněných opatření žádoucích za účelem minimalizace komplikací spojených s pokračováním ve „stejném“ studijním programu na téže vysoké škole.

²⁵⁾ Není-li „přijímající“ vysoká škola školou soukromou, která je v souladu s ustanovením § 59 zákona o vysokých školách vybírat tzv. školné.

3. Obdobný studijní program realizovaný vysokou školou samotnou

Definovat „obdobný“ studijní program je bez pochyby ještě složitější než definovat studijní program „stejný“. Tím spíš za výše uvedeného předpokladu, že k žádnému studijnímu programu ve skutečnosti zcela „stejný“ studijní program neexistuje. Přesto by bylo možné použít výše uvedená kritéria „stejného“ studijního programu jako výchozí bod pro pokus o definování obdobného studijního programu.

Obdobným studijním programem bez pochyby nebude studijní program, který lze považovat za stejný. Na stranu druhou to nebude ani studijní program, který se ve všech uvedených kritériích bude lišit; bude se tedy shodovat, resp. lišit, jen v některých z nich.

Za nejméně důležité kritérium lze považovat název studijního programu, který ač podává prvotní informaci o studijním programu, sám o sobě neurčuje jeho základní parametry ani nezaručuje obsahové zaměření studijního programu. Samozřejmě s výjimkou těch studijních programů, jejichž název reflektuje požadavky zvláštních zákonů, které absolvováním studijního programu v určitém „oboru“ podmiňují přístup k tzv. regulovanému povolání²⁶⁾. U takových studijních programů však zřejmě bude platit, že podobnost názvu spíše vyjadřuje podobnost obsahového zaměření.

O obsahovém zaměření studijního programu, tedy zejména o profilu absolventa a výstupech z učení, nutně nevypovídají ani základní parametry studijního programu, jakkoli je třeba uvážit, že obojí je jistě do určité míry limitováno typem studijního programu (a do budoucna též jeho případným profilem). Standardní doba studia, forma studia nebo jazyk uskutečňování samy o sobě limity pro obsahové zaměření studijního programu zpravidla²⁷⁾ nepředstavují. Přesto lze mít za to, že se jedná o parametry značně významné pro studenta samotného, neboť mohou limitovat jeho osobní možnosti (příležitosti) v daném studijním programu studovat.

Naopak – i pokud by se formální parametry obou srovnávaných studijních programů vzájemně nijak nelišily, zdaleka jen na základě toho nelze soudit, že by se jednalo o studijní programy obdobné. Formálních parametrů totiž, na rozdíl od názvů a obsahových zaměření, zásadně existuje konečné množství²⁸⁾,

²⁶⁾ Srov. např. § 5 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, který podmiňuje zápis do seznamu advokátů mj. tím, že dotýčný „získal vysokoškolské vzdělání v oboru právo“.

²⁷⁾ Výjimkou je zejména vzdělávání ve studijních programech, jimiž se získává kvalifikace pro vybraná zdravotnická povolání, srov. např. § 4 odst. 1 zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů: „Odborná způsobilost k výkonu povolání lékaře se získává absolvováním nejméně šestiletého prezenčního studia,⁵⁾ které obsahuje teoretickou a praktickou výuku v akreditovaném zdravotnickém magisterském studijním programu všeobecné lékařství.“

²⁸⁾ Výhradu by bylo možné učinit ohledně jazyků uskutečňování, nicméně i těmi budou zpravidla toliko nejrozšířenější světové nebo evropské jazyky, popř. jazyky okolních států.

a to ještě nijak rozsáhlé. Obecně lze předpokládat existenci desítek či dokonce stovek studijních programů se shodnými formálními parametry²⁹⁾, aniž by si tím byly jakkoli blízké co do obsahového zaměření. Shodu ve formálních parametrech proto nelze bez dalšího považovat za rozhodné kritérium pro určení podobnosti, jakkoli neshodu vzhledem k již nastíněnému významu pro studijní možnosti (příležitosti) studenta za vylučující kritérium patrně v řadě případů považovat lze.

Nejdůležitější, a to v obou rovinách – tj. jak pro určení podobnosti (obdobnosti), tak též pro její vyloučení, je beze sporu obsahové zaměření studijního programu. Jsou to totiž právě profil absolventa a výstupy z učení, které nejvíce vypovídají o absolvovaném studiu, resp. o získaném vzdělání a kvalifikaci. A pravděpodobně tedy i hlavní důvody pro studium samotné. Z toho plyne, že za obdobný studijní program lze považovat zejména takový studijní program, který vykazuje podstatné podobnosti v profilu absolventa a ve výstupech z učení. Je-li jich dosaženo, lze považovat za méně podstatné, jakými konkrétními způsoby, tj. jakými profilujícími předměty, případně předměty státní závěrečné zkoušky, či dokonce jakým studijním plánem, je tak činěno.

Samotnou míru potřebné podobnosti patrně definovat nelze, rozhodně ne „tvrdými“ kritérii. Nanejvýš lze vyjít z předpokladu, že studijní program nebude podobně obsahově zaměřen, nebude-li možné zařadit ho, i kdyby alespoň zčásti³⁰⁾, do stejné oblasti vzdělávání³¹⁾. Samozřejmě s výhradou, že *určení oblasti nebo oblastí vzdělávání, v rámci kterých má být studijní program uskutečňován*, zavedla až novela, protože je otázkou, do jaké míry lze případné „pracovní“ zařazení zanikajícího studijního programu členícího se na studijní obor(y) považovat za odpovídající.

Pomocné kritérium lze však najít u studijních programů, jejichž absolvováním se přímo nebo nepřímo naplňují kvalifikační požadavky pro výkon regulovaného povolání³²⁾, alespoň lze-li za oprávněnou považovat úvahu o výběru studijního programu právě za účelem přípravy k výkonu relativně určitého (okruhu) povolání. U těchto studijních programů lze dovozovat potřebnou podobnost obsahového zaměření studijního programu v případě, že umožní stejný rozsah přístupu k regulovanému povolání jako studijní program, s nímž je srovnáván³³⁾. Vedlejší efektem pak patrně bude

²⁹⁾ Mezi nejrozšířenější bude patrně patřit například bakalářský studijní program v prezenční formě studia, akademicky zaměřený, se standardní dobou studia 3 roky, uskutečňovaný v českém jazyce.

³⁰⁾ Jakožto studijní program kombinovaný.

³¹⁾ Srov. přílohu nařízení vlády č. 275/2016 Sb., o oblastech vzdělávání ve vysokém školství.

³²⁾ Tedy nebude-li o nich z téhož titulu možné usoudit, že se jedná o studijní programy „stejně“.

³³⁾ Což by u nově akreditovaných studijních programů, jejichž absolvováním se bezprostředně naplňují odborné předpoklady pro výkon regulovaného povolání, mělo být patrně ze stanoviska příslušného uznávacího orgánu vydaného podle § 78 odst. 6 zákona o vysokých školách, a u nových studijních programů uskutečňovaných na základě

i obdobná skladba studijních předmětů, která přispěje k vyšší míře celkové podobnosti.

U ostatních studijních programů, které nepřipravují k výkonu regulovaného povolání či dokonce nepřipravují ani k výkonu relativně konkrétního okruhu povolání, lze již klíčový rozměr podobnosti hledat nesnadno. Mohl by jím být zejména podobný profil absolventa, anebo podobný okruh studijních předmětů (směřující k podobným výstupům z učení). Obdobný profil absolventa by respektoval záměr studenta získat určitou kvalifikaci, obdobná skladba předmětů či dokonce jejich posloupnost, by pak respektovala započatý průběh studia a možnost relativně plynulého navázání. Ideální by, samozřejmě, bylo, pokud by cílový studijní program vykazoval podobnost v obojím, pak by byl obdobným bez pochybností.

Zatímco obdobný studijní program patrně „slibuje“ nižší míru plynulého obsahového navázání než „stejný“ studijní program, studium realizované na téže vysoké škole může oproti studiu na jiné vysoké škole na oplátku nabídnout nižší organizační a administrativní překážky pro všechny zúčastněné. Pro studenta pak zejména v případě, že by jiná vysoká škola měla realizovat výuku v odlišném místě či dokonce v místě od původního místa studia citelně vzdáleného.

Vzhledem k tomu, že obě posledně nastíněné možnosti, resp. jejich výhody a nevýhody pro studenty i vysokou školu, resp. vysoké školy, se, alespoň *prima facie*, vyvažují, nelze obecně zhodnotit, ani doporučit, zda by vysoká škola měla preferovat jednu či druhou variantu ve svých úvahách o tom, jakou cestou zajistí studentovi možnost pokračovat ve studiu. A to patrně ani za situace, kdy může jako inspirace posloužit slovenská právní úprava, která vysoké škole ukládá primárně zajistit studentům možnost pokračovat ve studiu vlastními silami, a teprve *není-li to možné*, je povinna hledat takovou možnost na jiných vysokých školách, a to navíc ve spolupráci s Ministerstvem školství, vědy, výzkumu a sportu Slovenské republiky³⁴⁾. Vhodnější z obou možných řešení totiž patrně bude třeba hledat spíše ve vztahu k jednotlivým studijním programům, a zvažovat přitom mnohé okolnosti od míry obdobnosti studijních programů, přes personální, finanční, materiální a další zabezpečení, po vzdálenost jiných vysokých škol, resp. jejich fakult, či dokonce osobní

oprávnění vyplývajícího z institucionální akreditace z povolení příslušného uznávacího orgánu podle § 78 odst. 7 zákona o vysokých školách.

³⁴⁾ Srov. § 87 zákona č. 131/2002 Z.z., o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů: „Ak sa vysokej škole odníme právo udeľovať absolventom študijného programu akademický titul, nesmie na príslušný študijný program prijímať nových študentov a je povinná zabezpečiť pre existujúcich študentov študujúcich podľa tohto študijného programu možnosť pokračovať v štúdiu podľa iného akreditovaného študijného programu rovnakého stupňa v študijnom odbore, ktorý je totožný s pôvodným alebo ktorý je čo najbližší pôvodnému. Ak to nie je možné, vysoká škola je povinná v spolupráci s ministerstvom hľadať také možnosti na iných vysokých školách.“

preferenci studentů. Až na organizační složitost navíc patrně nic nebrání vysoké škole, aby studentovi nabídla pro pokračování ve studiu obě nastíněné varianty či dokonce více variant (zahrnujících více konkrétních možností spadajících pod některou či obě z variant).

4. Obdobný studijní program realizovaný jinou vysokou školou

Poslední teoretickou kombinací zákonem o vysokých školách pokládanou za adekvátní možnost pro pokračování ve studiu, je obdobný studijní program na jiné vysoké škole. Ta s sebou nese v podstatě všechny uvedené nevýhody pro obě, resp. všechny, zúčastněné strany, protože lze mít za to, že by měla být využívána až jako poslední. Jako legitimní alternativa se tedy jeví až v případě, že pro vysokou školu, jejíž studijní program zaniká, není možné umožnit pokračování ve studiu v některé předchozí analyzované variantě.

Samostatnou otázkou zůstává, do jaké míry je vysoká škola povinná vytvořit vlastními silami podmínky pro variantu první či třetí (tj. stejný nebo obdobný studijní program na téže vysoké škole), není-li k dispozici varianta druhá, před tím, aby než přistoupí k realizaci varianty čtvrté či dokonce zcela rezignuje na svou povinnost zajistit svým studentům možnost pokračovat ve studiu. Patrně by při tom měla přihlížet zejména k legitimnímu očekávání studentů, které jistě bude odlišné v případě studentů řádně studujících společně s ostatními spolužáky ve standardní době studia a v případě studentů protahujících své studium do maximální povolené doby studia či opakovaně studium přerušujících ocitnuvše se kvůli tomu v osamění ve studiu v tzv. „dobíhajících“ studijních programech. V tomto kontextu lze soudit, že čím nižší je legitimní očekávání studenta, tím spíše lze připustit nižší standard péče vysoké školy o jeho pokračování ve studiu, samozřejmě za předpokladu, že by vyšší standard péče představoval nepřiměřené nároky na dostupné zdroje, kterých je omezené množství.

K možnosti studenta ve studiu nepokračovat

V návaznosti na výše uvedené úvahy o tom, že vysoká škola splní svou zákonnou povinnost i v případě, že studentovi umožní pokračovat toliko v obdobném studijním programu, a dokonce uskutečňovaném jinou vysokou školou, *nota bene* je-li zřejmé, že skutečnou obdobnost uspokojivě definovat nelze, nabízí se otázka, zda je student povinen přijmout „nabídku“ vysoké školy pokračovat v jí určeném studijním programu či nikoli, zda je případně oprávněn se dožadovat zajištění možnosti pokračovat ve studiu v jiném studijním programu.

Prvně je třeba připomenout, že pokračování ve studiu stejného nebo obdobného studijního programu na téže nebo jiné vysoké škole, jak jej koncipuje zákon o vysokých školách (v § 80 odst. 5), je pro studenta vskutku možností, nikoli povinností. Z toho vyplývá, že student není povinen ji využít, resp. nabídku vysoké školy přijmout. Lze však soudit, že takovým jednáním,

resp. nejednáním, zproští vysokou školu této povinnosti a přebere tím vlastní odpovědnost za další průběh svého studia.

Ten přitom není nijak beznadějný – nic totiž studentovi nezapovídá možnost ucházet se v rámci řádného přijímacího řízení o studium ve kterémkoli studijním programu (do něhož je či v budoucnu bude vyhlášeno přijímací řízení) na téže nebo jiné vysoké škole, tedy zejména ve studijním programu, který on sám považuje v danou chvíli za vhodnější³⁵⁾. Dokonce tak může učinit ještě před zánikem akreditace a tím vysokou školu v její nabídce předejít. Takovým postupem může, jak posílit svou právní jistotu ohledně dalšího vývoje svého studia ještě před zánikem akreditace, tak též dosáhnout individuálnější návaznosti či změny průběhu svého studia. Konečně tak může vyjádřit i (ne)důvěru ve vzdělání, kterého se mu na původní vysoké školy doposud dostalo. Komplikací pro něj však může být skutečnost, že výstupem naznačeného postupu bude nutně započetí nového studia při pravděpodobném ukončení studia předchozího, tedy skutečný přestup³⁶⁾, což s sebou může nést různé negativní následky³⁷⁾.

K uvedenému lze učinit jednu výhradu, a to, že by své povinnosti zajistit studentům možnost pokračovat ve studiu neměla být vysoká škola zproštěna v případě, že učiní studentovi nabídku, která bude zjevně neadekvátní, tedy například mu umožní pokračovat ve studijním programu, který nebude ani obdobný, popř. na (české) vysoké škole fakticky uskutečňující studijní program v zahraniční apod.

Závěr

V článku byly předestřeny úvahy, na jejichž základě autorka soudí, že postupný zánik studijních programů členěných na studijní obory (kterými by při dodržení platné legislativy měly být všechny akreditované k 31. 8. 2016), je nevyhnutelný. Zároveň pro něj platí, že dopadne na významnou část současných či dokonce budoucích studentů vysokých škol, neboť jim tím znemožní dokončit studium ve studijním programu, do něhož se zcela záměrně předtím zapsali.

³⁵⁾ Ostatně zánik akreditace studijního programu může být i pro studenta samotného příležitostí k vyhledání studijního programu, který lépe naplní jeho aktuální představy o tom, jaké vzdělání a kvalifikaci by rád získal, popř. na které vysoké škole či v jakém místě.

³⁶⁾ Za přestup autorka považuje zahájení studia ve studijním programu, které časově navazuje na neúspěšné ukončení stejného či jiného studijního programu na stejné či jiné vysoké škole nebo fakultě, a to za předpokladu, že mezi takto vymezenými studijními programy existuje taková obsahová souvislost, která umožňuje uznání nezanedbatelné části neúspěšně ukončeného studia ve studiu nově zahájeném. Obdobně též KUDROVÁ, V. *Hmotněprávní aspekty poplatkové povinnosti studentů veřejných vysokých škol*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 105. Scientia. ISBN 978-80-210-7706-5.

³⁷⁾ Například naplnění požadavků pro vyměření poplatku spojeného se studiem podle § 58 odst. 3 zákona o vysokých školách, či jiné podle vnitřních předpisů vysoké školy.

„Vrásky“ však zánik studijních programů nutně „přidělá“ též vysokým školám samotným, a to jak pro nutnost navázat na něj postupy směřujícími k získání nových akreditací, resp. k získání oprávnění uskutečňovat nové studijní programy vyplývající z institucionální akreditace, tak též pro povinnost zajistit studentům zanikajících studijních programů možnost pokračovat ve studiu stejného nebo obdobného studijního programu na téže nebo jiné vysoké škole.

Zkoumání obsahu této možnosti, resp. hledání kritérií pro zhodnocení, zda se jedná o studijní program „stejný“ či „obdobný“, jako i úvahy o některých výhodách zajištění pokračování ve studiu na téže nebo naopak jiné vysoké škole, včetně jejich srovnání, byly klíčovým předmětem tohoto článku. Stručně o nich lze shrnout, že jako nejvhodnější se, nepřekvapivě, jeví zajištění možnosti pokračovat ve studiu stejného studijního programu na téže vysoké škole, a jako nejméně vhodné naopak zajištění možnosti pokračovat ve studiu obdobného studijního programu na jiné vysoké škole. Jako méně jasná se jeví preference mezi variantou stejného studijního programu na jiné vysoké škole a obdobného studijního programu na téže vysoké škole. Tu bude třeba činit ve vztahu ke konkrétnímu studijnímu programu na základě zvážení relevantních okolností, v úvahu by mohla připadat i možná varianta souběhu obou těchto možností, mezi nimiž by nakonec finální výběr provedl namísto vysoké školy student.

Ač jsou učiněné úvahy zjevnou reakcí na aktuální situaci, a tedy vztahují se k povinnosti vysoké školy zajistit pokračování ve studiu z titulu § 80 odst. 5 zákona o vysokých školách, lze mít za to, že jsou obecně použitelné i pro shodnou povinnost zakotvenou z obdobných důvodů v § 81b odst. 4 a § 86 odst. 8 zákona o vysokých školách a v omezeném rozsahu³⁸⁾ též podle § 43 odst. 7 zákona o vysokých školách. Obdobně by patrně bylo možné uvažovat též v případě, že by nastala situace předpokládaná v § 5 odst. 3 zákona o vysokých školách³⁹⁾.

Na převážně hmotněprávní rozměr problematiky mající význam pro úvahy o budoucích studijních programech nutně navazuje potřeba vyřešit procesní postupy, tedy právně možné a organizačně vhodné způsoby realizace pokračování ve studiu. Pojednání o nich je předmětem připravovaného navazujícího článku s podtitulem „Realizace pokračování ve studiu“.

³⁸⁾ Při zániku oprávnění uskutečňovat studijní program(y) v důsledku odnětí státního souhlasu působit jako soukromá vysoká škola zjevně není na místě možnost zajistit pokračování ve studiu na téže vysoké škole.

³⁹⁾ Zrušení nebo sloučení, splynutí nebo rozdělení veřejné (nebo státní) vysoké školy.

Shrnutí:

Článek se zabývá klíčovými otázkami souvisejícími se zákonem uloženou povinností vysoké školy zajistit studentům zapsaným ve studijním programu, jehož akreditace zaniká, možnost pokračovat ve studiu stejného nebo obdobného studijního programu na téže nebo jiné vysoké škole. Činí tak vzhledem k tomu, že mezi 1. 9. 2019 a 1. 5. 2025 postupně zaniknou akreditace všech studijních programů uskutečňovaných k 1. 9. 2016, kdy nabyla účinnosti dosud největší novela zákona o vysokých školách, která podstatným způsobem změnila dosavadní systém akreditací; z toho k 1. 9. 2019 necelých 3 400 z celkových přibližně 8 800. Jeho první část se zaměřuje na obsah a rozsah povinnosti vysoké školy zajistit studentům v případě zániku akreditace studijního programu možnost dostudování. Druhá část článku s názvem „Realizace pokračování ve studiu“, která byla nabídnuta k publikaci v některém z dalších čísel časopisu Správní právo, pojednává o právně možných a organizačně vhodných způsobech realizace pokračování ve studiu.